

Παιδαγωγική αντιμετώπιση προβληματικής συμπεριφοράς στη σχολική τάξη

Δρ Γιώργος Μακαρατζής
Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου
3^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ.
Ιανουάριος 2020

Προβληματική συμπεριφορά

Μια συμπεριφορά είναι **προβληματική** ή διαταραγμένη ή ανεπιθύμητη, όταν **ενοχλεί** το ίδιο το **παιδί ή τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του** και προκαλεί **δυσάρεστα συναισθήματα** στο ίδιο ή στα πρόσωπα του περιβάλλοντός του (Καλαντζή-Azizi, 1985)

Προβληματική συμπεριφορά

Η προβληματική και
απείθαρχη συμπεριφορά
των μαθητών δεν είναι
παρά **μία στρατηγική**

με την οποία οι
μαθητές **αντιδρούν**
στις **συνθήκες** της
τάξης και τις
συμπεριφορές του
εκπαιδευτικού,

εκφράζοντας με αυτό τον
τρόπο την επιθυμία τους για
μια πιο ουσιαστική
διαπροσωπική σχέση με τον
τελευταίο (Estrela, 1986).

Προβληματικές συμπεριφορές

Ο μαθητής Κ. Π. εκδηλώνει επιθετική συμπεριφορά όπως χτυπήματα, σπρωξίματα, άσχημη γλώσσα ή πειράγματα στους συμμαθητές του την ώρα των διαλειμμάτων ή κατά την είσοδό του στην τάξη.

Είναι ευερέθιστος και απρόβλεπτος αλλά πολλές φορές οι εκρήξεις θυμού του προκαλούνται από πειράγματα, ενοχλήσεις και κοροϊδίες των συμμαθητών του.

Παρατηρούνται αισθήματα απόρριψης και δυσκολία για σωστή επικοινωνία με τους συνομηλίκους του.

Η συμπεριφορά είναι αμφίδρομη

Ο Κώστας ενοχλεί το περιβάλλον του, προκαλώντας αναστάτωση και δυσάρεστα συναισθήματα.

Ο Κώστας στέλνει μηνύματα δυσαρέσκειας, φόβου, αγωνίας, απόρριψης.

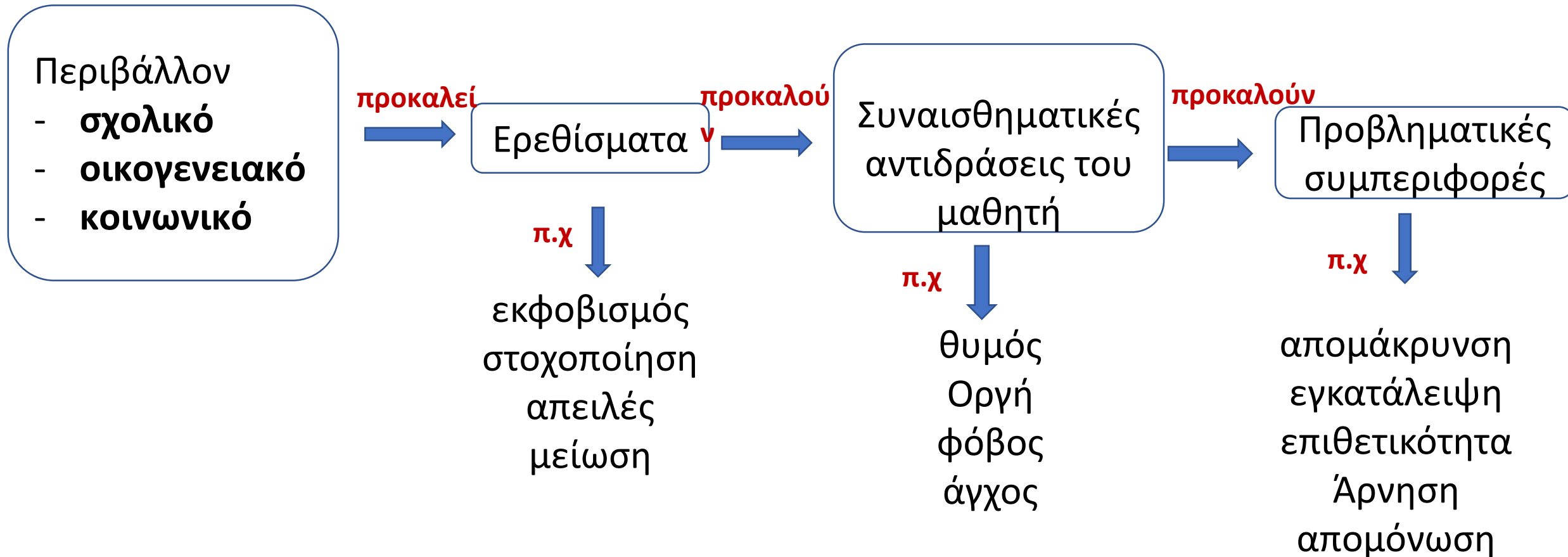
«Ο Κώστας έχει προβληματική συμπεριφορά».

Το σχολικό περιβάλλον προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα στον Κώστα

Το οικογενειακό περιβάλλον προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα στον Κώστα

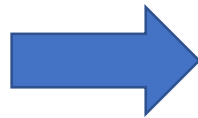
Το κοινωνικό περιβάλλον προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα στον Κώστα

Συμπεριφορά και περιβάλλον

Γιατί μας απασχολεί η προβληματική
συμπεριφορά των μαθητών;

Η προβληματική
συμπεριφορά
επηρεάζει τη
μάθηση

Ο μαθητής /η μαθήτρια:

- δεν προσέχει, αδιαφορεί για το μάθημα
- δεν αρχίζει και δεν ολοκληρώνει τις ασκήσεις του βιβλίου
- δεν ακολουθεί τις οδηγίες του εκπαιδευτικού
- δεν φέρνει μαζί του βιβλία, τετράδια και λοιπό υλικό

Η
προβληματική
συμπεριφορά
επηρεάζει την
ομαλή ροή της
διδασκαλίας

Ο μαθητής/ η μαθήτρια:

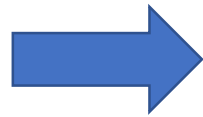
- Δε ζητάει τον λόγο, αλλά «πετάγεται»
- Μιλάει με τους συμμαθητές του
- Ενοχλεί τους διπλανούς του και κάνει φασαρία
- Ανταλλάσσει σημειώματα
- Διακόπτει τους άλλους όταν ομιλούν
- Παριστάνει το γελωτοποιό
- Πετάει μικροαντικείμενα στους συμμαθητές του
- Εμπλέκεται σε λεκτικούς διαξιφισμούς
- Έρχεται καθυστερημένα στην τάξη
- Δε συνεργάζεται στα πλαίσια των ομάδων
- Απουσιάζει αδικαιολόγητα

Η προβληματική συμπεριφορά «καταναλώνει» σημαντικό χρόνο της διδασκαλίας

Οι εκπαιδευτικοί συχνά καταναλώνουν πολύτιμο χρόνο από τη διδασκαλία, εστιάζοντας στη διαχείριση της τάξης, στην ασφάλεια και στις ανάγκες πειθαρχίας, περιορίζοντας έτσι τις ευκαιρίες μάθησης.

Η προβληματική συμπεριφορά προκαλεί εξουθένωση και άγχος στους/στις εκπαιδευτικούς

Προβλήματα πειθαρχίας αναφέρονται επίσης ως πρωταρχική πηγή άγχους και επαγγελματικής εξουθένωσης για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς.

Η προβληματική
συμπεριφορά
αντιμετωπίζεται με
επιμόρφωση των
εκπαιδευτικών

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ότι οι δεξιότητες για τη διαχείριση της τάξης είναι μείζονος σημασίας γι' αυτούς και περίπου το ένα τρίτο αισθάνεται ότι δεν έχει λάβει επαρκή εκπαίδευση σε αυτό το πεδίο.

Πολλοί εκπαιδευτικοί επίσης αναφέρουν ότι συχνά αισθάνονται απροετοίμαστοι, τονίζοντας τις ελλείψεις τόσο στην ακαδημαϊκή τους εκπαίδευση, όσο και στην έλλειψη ευκαιριών εκπαίδευσης στα πλαίσια της υπηρεσίας τους, πάνω σε μη ακαδημαϊκά θέματα.

Αντιμετώπιση προβληματικής συμπεριφοράς

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού

1^ο ΒΗΜΑ

Ο/Η εκπαιδευτικός δεν καταλήγει σε βιαστικά συμπεράσματα ή και απλουστευμένες εξηγήσεις.

Σχηματίζει μια πρώτη εικόνα/εκτίμηση της κατάστασης,

την επαναδιατυπώνει ανάλογα με τα δεδομένα που θα προκύψουν στην πορεία.

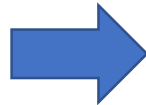
Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού

1^ο ΒΗΜΑ

Ο/Η εκπαιδευτικός δεν καταλήγει σε βιαστικά συμπεράσματα ή και απλουστευμένες εξηγήσεις.

Σχηματίζει μια πρώτη εικόνα/εκτίμηση της κατάστασης,

την επαναδιατυπώνει ανάλογα με τα δεδομένα που θα προκύψουν στην πορεία.

2^ο ΒΗΜΑ

Εκτίμηση του βαθμού σοβαρότητας της κατάστασης είτε από τον/την εκπαιδευτικό είτε από κάποιον ειδικό.

Καθορισμός των ορίων της παρέμβασης του/της εκπαιδευτικού.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού

1ο ΒΗΜΑ

Ο/Η εκπαιδευτικός δεν καταλήγει σε βιαστικά συμπεράσματα ή και απλουστευμένες εξηγήσεις.

Σχηματίζει μια πρώτη εικόνα/εκτίμηση της κατάστασης, την επαναδιατυπώνει ανάλογα με τα δεδομένα που θα προκύψουν στην πορεία.

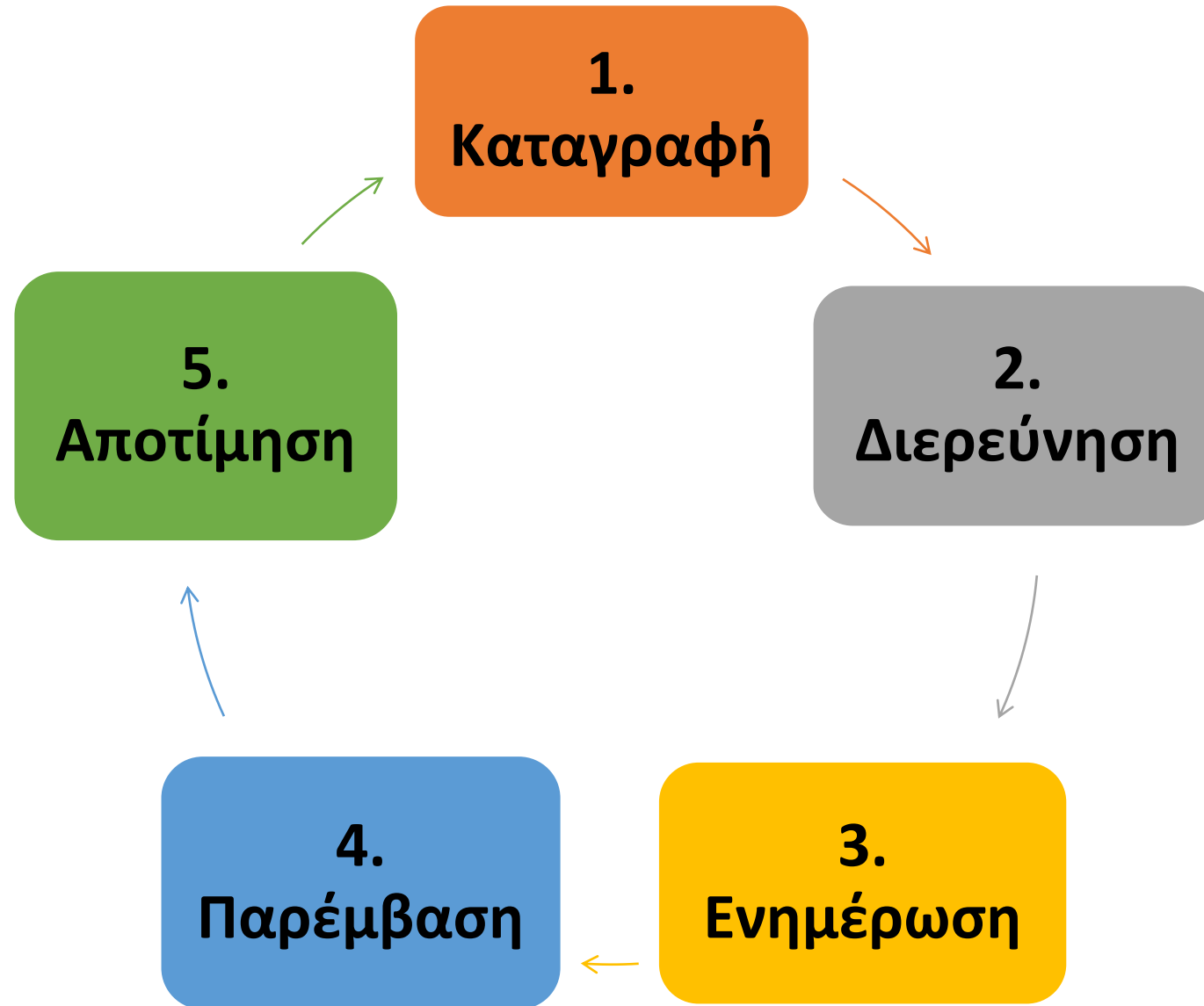
2ο ΒΗΜΑ

Εκτίμηση του βαθμού σοβαρότητας της κατάστασης είτε από τον/την εκπαιδευτικό είτε από κάποιον ειδικό. Καθορισμός των ορίων της παρέμβασης του/της εκπαιδευτικού.

3ο ΒΗΜΑ

Ο/Η εκπαιδευτικός συμμετέχει στην ομάδα παιδαγωγικής αντιμετώπισης ή ΕΔΕΑΥ για την αξιολόγηση των προβλημάτων και τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων, ή στη διαδικασία παραπομπής μαθητή στο ΚΕΣΥ.

Ένα μοντέλο αντιμετώπισης των προβλημάτων συμπεριφοράς

1. Καταγραφή προβληματικής συμπεριφοράς

Παρατήρηση της συμπεριφοράς στο πλαίσιο αναφοράς της, π.χ. σχολική τάξη, αυλή σχολείου

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ του/της

Σχολικό έτος;

Δημοτικό σχολείο: Τάξη:

ΚΑΤΑΓΡΑΦΩ (περιγραφή)	ΚΑΤΑΝΟΩ/ΕΡΜΗΝΕΥΩ:	ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΩ:	ΑΞΙΟΛΟΓΩ (έλεγχος των αποτελεσμάτων) Πώς θα αξιολογήσω τη δράση μου;	ΑΝΑΣΤΟΧΑΖΟΜΑΙ Ποια δράση θα σχεδιάσω, για τη βελτίωση της κατάστασης;
Καταγράφω: τι συνέβη, πότε συνέβη και ποιοί συμμετείχαν. Χρήσιμες ερωτήσεις: Τι συνέβη; Ποιός/Ποιοί συμμετείχαν; Με ποιο τρόπο αναμείχθηκαν; Πότε συνέβη;	Καταγράφω πώς κατανοώ/ερμηνεύω αυτό που συνέβη: Γιατί συνέβη με τον συγκεκριμένο τρόπο; Πώς μπορεί να βελτιωθεί; Πώς μπορώ να βελτιώσω τη συμπεριφορά μου απέναντι του; Πώς μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση και σε τι θα ωφελήσει αυτό; Ποιές αξίες, πεποιθήσεις ή εικασίες εξηγούν αυτό που συνέβη;	Ποιά είναι τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα, τα υπέρ και τα κατά; Πώς μπορούν να ξεπεραστούν/βελτιωθούν τα μειονεκτήματα/αδυναμίες; Ποιές είναι οι ομοιότητες/διαφορές με την θεωρία; Πώς μπορεί η εμπειρία/θεωρία να συνεισφέρει στη βελτίωση του;		

2. Διερεύνηση

**Συζητούμε με το παιδί, τους φίλους του
παιδιού, τους γονείς του**

Καταγράφουμε τα στοιχεία στο
Παιδαγωγικό Ημερολόγιο

Διακριτικότητα

Εχεμύθεια

Οικοδόμηση εμπιστοσύνης

2. Διερεύνηση

Αποφεύγουμε να
προβούμε σε βιαστικά
μέτρα
π.χ.
Ταύτιση με το «θύμα»
Τιμωρία του «θύτη»

Ζητούμε τη
βοήθεια ειδικού
για υποστήριξη
/συμβουλές για
την προσέγγιση
του προβλήματος

Συναντούμε τον
μαθητή σε
ουδέτερο χώρο,
π.χ. στη
βιβλιοθήκη

Αποφεύγουμε
ανακριτική
στάση

Αντικείμενο της συζήτησης είναι η
κατανόηση των λόγων που οδηγούν το
παιδί να εκδηλώσει τέτοια
συμπεριφορά.

(Κουρκούτας, 2011)

3. Ενημέρωση

- των γονέων
- του Διευθυντή / της Διευθύντριας
- του Συλλόγου Διδασκόντων

3. Ενημέρωση

των γονέων

- Προγραμματισμένες συναντήσεις

Όταν διαπιστώνεται κάποιο πρόβλημα, χρειάζεται να επισημανθούν στους γονείς **τα προβλήματα συμπεριφοράς με συγκεκριμένο και σαφή τρόπο.**

Παρουσιάζουμε το πρόβλημα βασιζόμενοι στα **δεδομένα** που συλλέξαμε από την παρατήρηση της συμπεριφοράς του παιδιού από **πολλές πλευρές** (εκπαιδευτικού τάξης, ειδικοτήτων, ψυχολόγου).

3. Ενημέρωση

των γονέων

- Προγραμματισμένες συναντήσεις

Αποφεύγουμε
κινδυνολογίες και
δραματοποιήσεις.

Αποφεύγουμε **επιθετική** και
επικριτική στάση, ακόμη
και αν οι γονείς δείχνουν
απροθυμία να καταλάβουν
το πρόβλημα ή να
συνεργαστούν.

3. Ενημέρωση

των γονέων ➡ - Προγραμματισμένες συναντήσεις

Παρουσιάζουμε τις **επιπτώσεις** από τη μη αντιμετώπιση των προβλημάτων π.χ. αναφορικά με την υγεία, τη μάθηση, την εύρυθμη λειτουργία της τάξης.

Ζητούμε τη **συνεργασία** τους για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

3. Ενημέρωση

- του Διευθυντή / της Διευθύντριας

**1. Συνάντηση Δ/ντή/τριας
και γονέων στο σχολείο**

- Ενημέρωση για το θέμα

**2. Συνάντηση Δ/ντή/τριας, Εκπαιδευτικού,
ΣΕΕ και γονέων στο σχολείο**

- Παρουσίαση του θέματος από όλες τις πλευρές
- Κοινό σχέδιο δράσης (σχολείου – γονέων)

3. Ενημέρωση

- του Συλλόγου Διδασκόντων

Στις παιδαγωγικές συνεδριάσεις:

- Παρουσίαση του θέματος από όλες τις πλευρές (εκπ/κού τάξης, ειδικοτήτων, Δ/ντή)
- Απόφαση συλλόγου για αντιμετώπιση του θέματος

Βραχυχρόνιο
Πρόγραμμα
Παρέμβασης

4. Παρέμβαση

Βραχυχρόνιο Πρόγραμμα Παρέμβασης

- Συνεργασία με ΕΔΕΑΥ / ΚΕΣΥ
- Συνεργασία εκπαιδευτικού τάξης και ειδικοτήτων

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει:

- δραστηριότητες,
- διδακτικούς στόχους,
- το μάθημα ή τα μαθήματα στα οποία προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι δραστηριότητες,
- η διάρκεια και
- το υλικό των δραστηριοτήτων.

Οι δραστηριότητες του προγράμματος μπορούν να τροποποιηθούν ή να αντικατασταθούν με άλλες από τον/την εκπαιδευτικό.

Παράδειγμα Βραχυχρόνιου Προγράμματος Παρέμβασης

Σχολικό έτος: Δημοτικό Σχολείο Τάξη:

Εκπαιδευτικός/οί:

Περίοδος εφαρμογής του προγράμματος: Από έως

Μαθητής/τρια:

Περιγραφή εκπαιδευτικού προβλήματος:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Δραστηριότητα	Διδακτικοί στόχοι δραστηριότητας	Μάθημα στο οποίο προτείνεται να πραγματοποιηθεί η δραστηριότητα	Διάρκεια δραστηριότητας (Δ.Ω.)	Προτεινόμενο υλικό για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας	Ημερ/νία πραγματοποίησης της δραστηριότητας	Παρατηρήσεις
Γνωρίζω τους συμμαθητές μου	Να γνωριστούν με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριάς τους.	ΓΛΩΣΣΑ	1	Δεξιότητες για παιδιά Δημοτικού Παράρτημα, σελ. 43-44		
Αναγνωρίζω και εκφράζω συναισθήματα	Να εκφράσουν συναισθήματα. Να εντοπίσουν συναισθήματα που είναι κοινά σε όλους/ές.	ΓΛΩΣΣΑ	1	Δεξιότητες για παιδιά Δημοτικού Ενότητα 1, Μάθημα 3-1		
Αντιμετωπίζω έντονα συναισθήματα	Να αναγνωρίσουν και να αποδεχθούν ότι είναι φυσιολογικό για όλους τους ανθρώπους να	ΓΛΩΣΣΑ	1	Δεξιότητες για παιδιά Δημοτικού Ενότητα 1, Μάθημα		

5. Αποτίμηση αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων

Πρόταση για παραπομπή μαθητή/τριας στο ΚΕΣΥ

Οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. ασκούν τις εξής αρμοδιότητες: α) διενεργούν αξιολογήσεις του είδους των δυσκολιών και των πιθανών εκπαιδευτικών, ψυχοκοινωνικών και άλλων φραγμών στη μάθηση που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένοι μαθητές και **προτείνουν την παραπομπή στα Κ.Ε.Σ.Υ. των μαθητών για τους οποίους, ύστερα από την υποστήριξη στο σχολείο τους και την εφαρμογή βραχυχρόνιου προγράμματος παρέμβασης, κρίνεται ότι απαιτείται η έκδοση αξιολογικής έκθεσης - γνωμάτευσης, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 11.**

Για την παραπομπή των μαθητών απαιτείται αίτηση των γονέων ή κηδεμόνων και **αιτιολογημένη εισήγηση του συλλόγου διδασκόντων**, από την οποία να προκύπτει ότι **έχουν γίνει όλες οι αναγκαίες υποστηρικτικές παρεμβάσεις από τη σχολική μονάδα του μαθητή και την Ε.Δ.Ε.Α.Υ. και να εκτίθενται τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων αυτών**

(Ν.4547/18, άρθρο 10, παράγραφος 8)

Υλικό για την αντιμετώπιση προβληματικής συμπεριφοράς

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ, ο
οποίος υπάρχει στο σχολείο.

Δεξιότητες για Παιδιά Δημοτικού

για δασκάλους

Compasito, Μικρή Πυξίδα.

**μικρή
πυξίδα
compasito**

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

HFC
"Hera"
for
Children

NGO
SUPPORT CENTER

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Χρήστος Σκαλουπάκας, Τέρψη Κορπά, Φωτεινή Λύτρα. Οδηγός Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος (ΕΕΠ) για μαθητές με Προβλήματα Συμπεριφοράς. ΙΕΠ
- Alex Molnar, Barbara Kindquist (2013). Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο. Οικοσυστημική προσέγγιση.
- Clemens Hillenbrand (2011). Εισαγωγή στην Παιδαγωγική των Διαταραχών Συμπεριφοράς. ΙΩΝ: Αθήνα
- Ηλίας Κουρκούτας (2011). Προβλήματα συμπεριφοράς στα παιδιά. Παρεμβάσεις στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου, ΤΟΠΟΣ: Αθήνα
- Κώστας Χρηστάκης (2011). Προβλήματα συμπεριφοράς στη σχολική ηλικία. Εκτίμηση, πρόληψη, καταγραφή, αντιμετώπιση. ΔΙΑΔΡΑΣΗ: Αθήνα.
- Comprasito – Μικρή πυξίδα – [Εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για παιδιά](#)